

ЦЕНТЪР
ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ

Съфинансиран от програма
„Еразъм+“
на Европейския съюз

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ “СВ.ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ”

Гр. Хасково, ул. “Кресна” №1, тел. 62 41 20,

62 45 34, факс 62 41 34, e-mail: soup@abv.bg

Различни ТЕ

Хасково, 2017

Този наръчник е предназначен за учители и специалисти, работещи с **ученици със специални образователни потребности**. То представлява сборник от практически насоки за работа по БЕЛ, чужди езици, човекът и природата, химия и ООС в среден и гимназиален етап и работа по БЕЛ и математика в начален етап и ПДГ.

Помагалото е изработено по проект с договор № 2017-1-BG01-KA101-035636 „Идентифициране на бариерите пред ученето – специални образователни потребности“ по програма Еразъм+, КД 1 Мобилност на граждани.

Дислексия

Дислексията е:

- Скрито състояние за цял живот.
- Обикновено се наследява.
- Няма връзка с коефициента на интелигентност.
- Най-често срещаното от специфичните обучителни затруднения.
- Засяга около 10 % от населението, 4% с по-сериозно затруднение.
- Най-видимият белег за разпознаване е затруднението при ограмотяването.

Учениците с дислексия могат да:

- Разбъркват буквите в думите и думите в изречението, когато четат.
- Затруднения при правилното изписване на думите.
- Много честа размяна на букви
- Някои от тях изпитват затруднения при следването на маршрут, ляво и дясно, с посоките на компаса.
- Затруднения при обработката, съхраняването и възстановяването на информация
- Имат проблеми с паметта (краткосрочната памет), скоростта на обработка, усет за време, организирането и последователността.

Дислексичното дете се затруднява при:

- Четене с разбиране – затруднява се да отговори на въпроси към текста, който е прочело, обаче няма проблеми, ако същият този текст му е прочетен.
- Правопис
- Писане
- Математика (особено при текстови задачи)
- Бавна слухова обработка
- Памет - забравя какво му е казано и как да изпълни някои задачи.
- Изразяване на себе си

В помощ на дислексичното дете може да бъдат:

- Използване на подходящ за дислексията шрифт (Arial, Verdana, Trebuchet, Calibri, Comic Sans) и размер по-голям от стандартния (14pt) с добра шпация
- Несерифни шрифтове
- Цветни подложки – стандартни или ръчно направени
- Линийки за четене, прозорчета за четене
- Намаляване на отблясъка (негланцирани листи)

Диспраксия

Диспраксията е:

- Нарушение на координацията
- Неврологично състояние за цял живот
- Има неизяснени причини за възникването ѝ – много експерти мислят, че гените играят съществена роля за появяването ѝ.
- Засяга планирането на движенията и координацията като резултат от неправилно подадени сигнали от мозъка към тялото.
-

Характеристики на диспраксията

- Засегната физическата координация – фина моторика, обща моторика
- Поведение в обществото – не правят контакт с очи, повтарят последните думи на събеседника като при ехолалия.
- Трудно ориентиране в пространството – не могат да преценят разстояния, не знаят къде се намират по отношение на други хора или предмети.
- Проблеми с организацията
- Концентрация – липса на фокус, невнимание
- Памет – проблеми с краткосрочната памет, не могат да запомнят дълги инструкции.
- Усет за посока – често се губят, не знаят ляво/дясно.
- Свръхчувствителност или безчувственост към докосване, температура, шум, мирис, вкус, болка, светлина
- Реч и език – трудно произнасяне на някои думи, заекване, трудности при структурирането на изречение, не могат да контролират височината на говора.
- По-ниска обработка на мисълта – много мисли наведнъж – имат проблеми със съня, просто не могат да изключат работата на мозъка.

За да се диагностицира диспраксията, специалистът трябва да направи 4 важни заключения:

- Изоставане в развитието на двигателните умения съобразно възрастта на детето
- Дали тези затруднения засягат ежедневиия живот или учебните постижения на детето.
- Слабите двигателни умения не се дължат на друго неврологично състояние като церебрална парализа.
- Симптомите са се появили рано, макар че състоянието обикновено не се диагностицира преди петгодишна възраст.

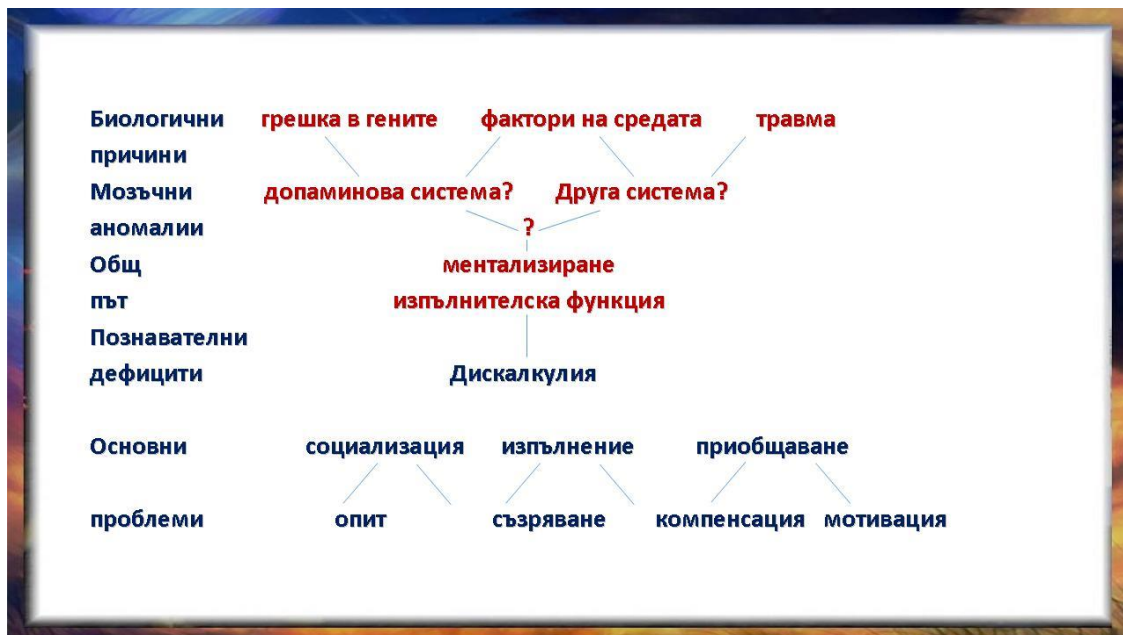
Дискалкулия

Дефиниция на дискалкулията

- Специфично обучително затруднение за цял живот
- Засяга способността на човек да разбира числа и учи математически факти
- Нарушение на способността да прави математически изчисления, често в резултат на генетичен дефект или травма на мозъка
- Лошо разбиране на математически символи, трудности с запомнянето и организирането на числа, познаване и изказване на час, или трудности при броене

Причини:

- Разлика във функционирането на мозъка и/или структурата
- По-малка мозъчна дейност в частта на мозъка, отговаряща за обработката на математиката /интрапариеталната гънка/
- По-малка мозъчна дейност в париеталните и фронталните части на мозъка, свързани с математическото познание
- Придобита дискалкулия в следствие травма на мозъка

Симптоми

Затруднение при:

- Разбиране на понятия за остойносттаване и количество, числа, положителни и отрицателни стойности
- Последователност на информация или събития, разбиране на дроби, разбиране и решаване на текстови задачи,
- Следване на определен алгоритъм на математически действия
- Боравене с пари и ресто
- Изказване на математическите процеси
- Подредба на задачите върху страницата, подреждане на числата, проследяване на дълги задачи с деление
- Разпознаване на модели при събиране, изваждане, умножение и деление
- Разбиране на понятия, свързани с времето като дни, седмици, месеци, сезони, четвърт час и т.н.
- Разбиране на понятия за количества като „най-голямо“, „най-малко“
- Разбиране, че числото 5 е същото като думата пет. Тези умения понякога се наричат „усет за число“.
- Решаване на задачи, запомняне и припомняне на математически факти

Те може да разбират логиката на математиката, но да не знаят кога и как да приложат това, което знаят, за да решат задачата.

Стратегии за справяне с дискалкулията:

- Използване на пръсти и чернова
- Използване на диаграми и рисунки, чертежи при текстови задачи
- Помощ от връстници
- Използване на милиметрова хартия
- Използване на цветни моливи за разграничаване на задачите
- Таймер за ученика при упражнения

- Използване на ритъм и музика – песнички, рими, ритъм на пляскане с ръце
- Повече време на тестове
- Работни листи, разбити на отделни секции
- Достъп до таблици за умножение и математически факти
- Използване на калкулатор, когато не се проверяват изчислителни умения
- Подчертаване на ключови думи и числа в текстовите задачи
- Използване на монети, блокчета и т.н. при обучение в клас
- Отделни работни листи за текстови задачи и за изчислителни задачи
- Специфични указания за учене и припомняне на математически факти
- Специални указания, или едно по едно, или на етапи
- Обучение с мултисензорен подход, за да се подпомогне овладяването на основни математически умения
- Достъп до математически инструменти като мозаечна дъска за умножение за повишаване на менталните математически умения

Мултисензорният подход

Използването на сетивата /зрение, допир, слух и движение може да улесни разбирането какво представляват числата и символите.

Визуализиране		рисуване на математически задачи
Ръкопляскане на числа	Строеж с цветни кубчета и плочки	използване на движение в математиката
Строеж с базови блокчета от 10		създаване на таблица със стотици
	Правене на връзки с музиката	

Дефицит на вниманието и хиперактивно разстройство /ДВХР/

Дефиниция

- Заболяване, което засяга приблизително 3-5% от населението на света.
- Проявява се през ранното детство посредством силно изразена импулсивност, хиперактивност и неспособност за самоконтрол и концентрация.
- Два пъти по-често при момчета отколкото при момичета.
- ДВХР се приема за хронично заболяване, при което между 10% и 60% от засегнатите деца продължават да проявяват симптомите и като възрастни.
- Много успяват да развият механизми на компенсирание, което им позволява да минимизират симптомите и/или техните последствия.
- ДВХР започва да се диагностицира при възрастните едва през последните двадесет години.

Класификация

- Предимно Дефицит на вниманието
- Предимно Хиперактивност/Импулсивност
- Комбиниран тип
- ДВХР е класифицирано като заболяване на развитието, поведенческо отклонение и неврологична патология.
- Като заболяване на развитието ДВХР се характеризира със забавено развитие на самоконтрола. Това забавяне има и физиологично проявление - с използването на магнитен резонанс е установено забавено развитие на челния дял на крайния мозък. Приема се, че това забавяне е и причината за симптоматиката на ДВХР.

Симптомите на ДВХР се изразяват в

- Импулсивност, прибързаност, липса на самоконтрол
- Хиперактивност
- Невнимание/разсеяност

Нарушения, често свързани със ДВХР

Тревожни разстройства;

Разстройства на настроението;

Депресивни разстройства;

Комуникативни нарушения - трудности в овладяването на писмената реч – дислексия; езикови нарушения; моторни нарушения – диспраксия;

Тикове – Синдром на Турет;

Разстройства в поведението – агресивност, отказ от спазване на социални правила, антисоциално поведение и др.;

Проблеми със зависимости – към цигари, алкохол, наркотици, видеоигри и др.

Силните страни на децата с ДВХР

- Детето със ДВХР, което е обгрижвано по правилен начин, успява да разкрие малко по малко своя капацитет. То има огромно въображение, то е креативно и изпълнено със забележителна енергия, спонтанност и ентузиазъм. Това дете успява да прави нещата по оригинален начин и да вижда детайли, които другите пропускат. То не търпи несправедливост и става закрилник на по-слабите. То е любящ и внимателен приятел, обича да помага на другите.

Предизвикателството за преподавателите на такова дете се състои в това да успеят да използват неговото високо ниво на активност, любознателния му дух и чувствителната му природа, за да му помогнат да се реализира като успешен и щастлив ученик.

Работни листове по български език и литература в помощ на обучението на деца с дислексия в 5. клас

*Диана Стоянова, старши учител по БЕЛ
в СУ „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Хасково*

Все по-често децата имат затруднения при четене и писане. Понякога това може да се дължи на бързото темпо в училище, голямата натовареност и многото домашни задачи. Но причината може да е някое от специфичните обучителни затруднения като дислексията. Учителите трябва да имат предвид, че когато безуспешно се опитват да научат едно дете да чете и пише или забелязват необичайни грешки, това може да се дължи не на мързел, а да е следствие от дислексия.

Дислексията е най-често срещаното от специфичните обучителни затруднения. То не е болест, а състояние, при което се наблюдават някои дефицити при обработката на информацията от мозъка. Затова когато четат или пишат, дислексиците разбъркват буквите в думите и думите в изречението и изпускат гласни или съгласни.

Има някои специфични подходи и техники за справяне с проблемите при четене и писане, разбиране и създаване на текстове.

Четене и разбиране на текст

При подбор и подготовка на текстове за четене трябва се имат предвид някои основни неща. Текстът да бъде кратък и по възможност онагледен с картинки или схеми за по-добро осмисляне. Използват се определени шрифтове (Verdana, Calibri, Comic Sans, Trebuchet, Arial) с размер по-голям от стандартния (14pt), с по-голямо междуредово пространство и по-голямо разстояние между буквите. Текстове се разпечатват на негланцирани листи и по възможност не бели, за да се намали отблясъкът. Може да се подготвят линейки или прозорчета за четене – те помагат на детето да не разбърква думите в изреченията и да не пропуска редове. Подготовката за четене на текст обикновено се извършва с помощта на ресурсния учител, за да има достатъчно време детето да разчете и осмисли текста. Не бива да чете пред класа, за да не се притеснява. Четенето пред другите трябва да става само по негово желание, ако е уверено, че познава добре текста и може да го прочете правилно.

Когато трябва да отговори на въпроси към текст, който е прочело, детето дислексик се затруднява, но няма проблеми, ако същият този текст му е прочетен от учител или друго дете.

Писане и създаване на текст

Пише се на специално разчертани редове с чертичка за всяка буква, за да се следи да няма изпускане или разместване на букви. Отново трябва да се внимава да не се пише на бели и гланцирани листове. Необходимо е да се даде повече време за изпълнение на писмените упражнения, защото едно дете с дислексия се справя по-бавно с четенето, планирането, писането и редактирането на текст.

Няма точна рецепта за справяне с дислексичните проблеми, която да важи за всички деца. Но има две думи, които винаги трябва да водят учителя: любов и търпение.

Всичко за мене

Казвам се _____ . На ___ години съм. Живея в град _____ .

Мечтая да стана _____ .

Любими неща

1. Цвет - _____
2. Животно - _____
3. Храна - _____
4. Спорт - _____
5. Игра - _____

В училище

1. Любим учебен предмет - _____
2. Най-добър съм по _____
3. Затруднявам се по _____

Очаквам през тази учебна година

1. _____
2. _____
3. _____

Чета и разбирам

Веднъж в Хасково внезапно от небето се посипали бонбони. Те падали като големи зърна град, но били с различни цветове: зелени, розови, червени, сини... И миришели много хубаво! Едно малко дете налапало зелено зърно и открило, че има вкус на мента. Друго дете опитало червено зърно - то имало вкус на ягода.

- Бонбони! Бонбони! - развикали се весело децата.

И тогава всички се втурнали навън по улиците да си пълнят джобовете с бонбони. Но не успявали да съберат бонбоните, защото валяло много силно.

Въпроси към текста:

1. С какви цветове са бонбоните, които падат от небето?
2. Ако някое дете намери жълт бонбон, какъв вкус ще има той?
3. Озаглави текста.

Запиши каква част на речта е
всяка от подчертаните думи в текста.

веднъж - -----

небето - -----

големи - -----

има - -----

опитало - -----

то - -----

съществително
име

прилагателно
име

местоимение

глагол

причастие

наречие

Вече мога

Постави правилните предлози в текста.

Много малко време _____ започването _____ дъжда улиците
били покрити _____ бонбони. Много хора излезли _____ домовете си,
гледали дъжда и не вярвали _____ очите си. Децата първи
започнали да опитват бонбони _____ различни цветове. Червените
имали ягодов вкус, белите били _____ вкус _____ сметана, а зелените —
_____ вкус _____ мента.

Преразкажи текста в сегашно време.

Преобразувай пряката реч в непряка.

Аз попитах мама:

- Ти видя ли дъжда от бонбони?

Сънят на врабчето

Аз чета

Едно врабче сладко спяло в гнездото си под стряхата. Присънил му се чуден сън. Около него се събрали много птички в светла копринена премяна. Човките им били от злато. Очите им блестели като утринна роса. Врабчето ги гледало. Въздъхнало и казало:

- Колко съм злочесто! Колко ми е сиромашка премяната!

Докато изрече тези думи, поникнали му шарени пера. Врабчето заподскачало от клонче на клонче. Не можело да се нарадва на хубавата си премяна.

Изведнъж голяма змия скочила отгоре му. Насмалко да го налапа. Врабчето избягало, но насреща му друга беда - един ловец вдигнал пушката си да го гръмне.

Врабчето си казало: „Напусто се радвах! Ох, защо не съм си сега под стряхата?“

В това време то се събудило. Огледало се. Зарадвало се, че е под стряхата. Хвъркнало към дола. Скок-скок! — окъпало се в реката и запяло:

„Чик-чирик! Чик-чирик!“

Елин Пелин

Въпроси към текста

Аз разбирам

1. Защо текстът е озаглавен „Сънят на врабчето“?
2. Къде е врабчето? Какво прави?
3. Какво сънува врабчето? Как изглеждат чудните птички?
4. Защо то се чувства нещастно?
5. Каква промяна настъпва с него?
6. През какви опасни прекеждия преминава?
7. Коя е причината за тези случки?
8. За какво съжالياва врабчето в този момент?
9. Как врабчето изразява радостта си, като разбира, че всичко е било сън?
10. Каква е поуката от тази приказка?

Кое твърдение е вярно?

Аз мога

Твърдение	Вярно	Невярно
<i>Едно врабче сладко спяло в гнездото си на дървото.</i>		
<i>Сънувало птички в светла копринена премяна.</i>		
<i>Човките им били от злато.</i>		
<i>Изведнъж голяма котка скочила отгоре му.</i>		

Какво означават думите:

1. премяна - _____
2. злочест - _____
3. сиромашки - _____
4. напусто - _____

Подреди епизодите според последователността им в текста.

_____	<i>Новата премяна.</i>
_____	<i>Нападението от змията.</i>
_____	<i>Сънят на врабчето.</i>
_____	<i>Събуждането.</i>
_____	<i>Нова опасност – ловецът.</i>

Запиши ключовите (най-важните) думи и изрази от всеки епизод.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Преразкажи пряката реч, като довършиш изреченията в таблицата.

Въздъхнало и казало:
— Колко съм злочесто!
Колко ми е сиромашка премяната!

Врабчето се чувствало злочесто заради

Врабчето съжалявало, че

Врабчето си казало:
„Напусто се радвах! Ох, защо не съм
си сега под стряхата!“

Врабчето съжалявало, че не е

Врабчето искало отново

Запяло: „ Чик-чирик! Чик-чирик! “

Врабчето започнало

Преразказ на текста

Материали по чужди езици за ученици със специални образователни потребности

*Диана Тенева, старши учител по английски език
в СУ „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Хасково*

При подбора и изработката на тези материали за ученици със СОП /най-вече с дислексия и дисграфия/ се ръководих първо, от индивидуалните програми за тези ученици, и второ, от следните ключови характеристики на тези състояния и съответните съвети за подобряване условията на четене:

- Конкретно образно мислене – проблем с абстрактното и абстрактните думи
- Добро пространствено ориентиране поради факта, че има многоизмерно мислене
- Макар че има бавна слухова обработка на информация, едно такова дете учи по-скоро чрез слуха – препоръката е на дислексиците да се чете.
- Използване на подходящ за дислексията шрифт (Verdana, Calibri, Comic Sans, Trebuchet, Arial) и размер по-голям от стандартния (14pt) с добра шпация
- Несерифни шрифтове
- Цветни подложки – стандартни или ръчно направени
- Линийки за четене, прозорчета за четене
- Намаляване на отблясъка (негланцирани листи)

Тъй като дислексиците имат много добро триизмерно мислене, моето мнение е, че при тях с голям успех може да се прилага проектно-ориентирания модел на преподаване и учене. Може да им се поставят по-творчески задачи, защото те могат да достигнат до находчиви решения, за които другите не биха се сетили. Те имат много добри комуникативни умения, затова в часовете по чужд език е добре тези ученици да бъдат включвани в чисто комуникативни упражнения /правене на диалози или монологична реч под формата на изказване на мнение, предложение, съвет и др./. Учениците с дислексия учат най-добре чрез слушане, ето защо, за да се озвучават текстовете по чужд език, освен учебните записи, може да се използва и онлайн приложението From text to speech. За по-доброто овладяване на лексикалния материал препоръчвам да се използват картинни речници или да се изработват подобни мини речничета по изучаваните теми.

Работен лист №1

She is a dentist

1 Listen. Then read.

This is my Mum. Her name is Rita.
She is a dentist. She is a good dentist!
My mother is very kind and beautiful.
Mum's hair is brown and her eyes
are green. She is thin, but she isn't tall.
I love my Mum.

Ben

This is my Mum. Her name is Rita. She is a dentist .

She is a good dentist . My mother is very kind and beautiful.

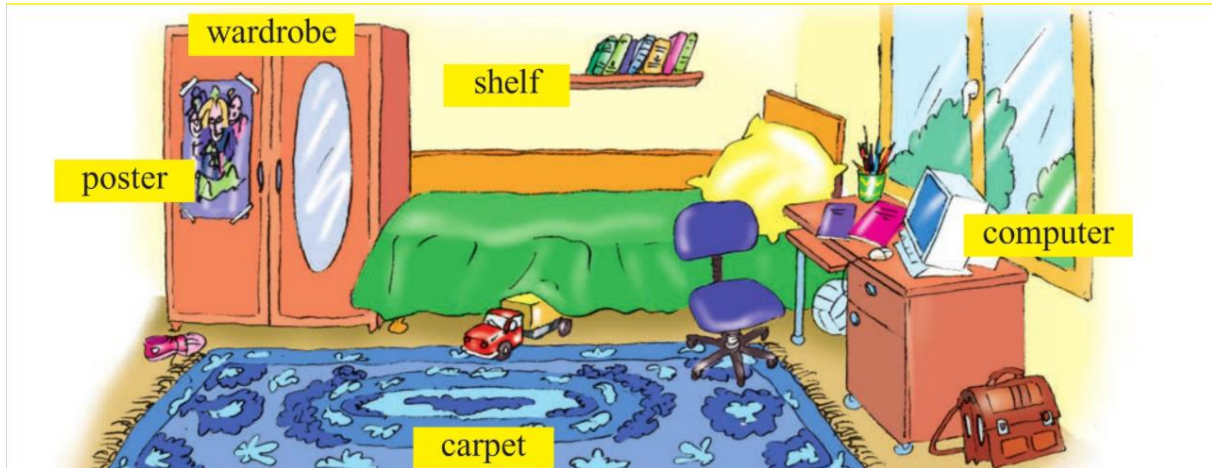
Mum's is and her are . She is , but

She isn't . I my Mum.

Ben

Работен лист №2

It's my room

This is my room. There is a , a , a and a . There are a lot of books on the . My is on the desk. There is a blue on the floor. I my room.

Помощни нагледни материали
за ученици с дислексия

White

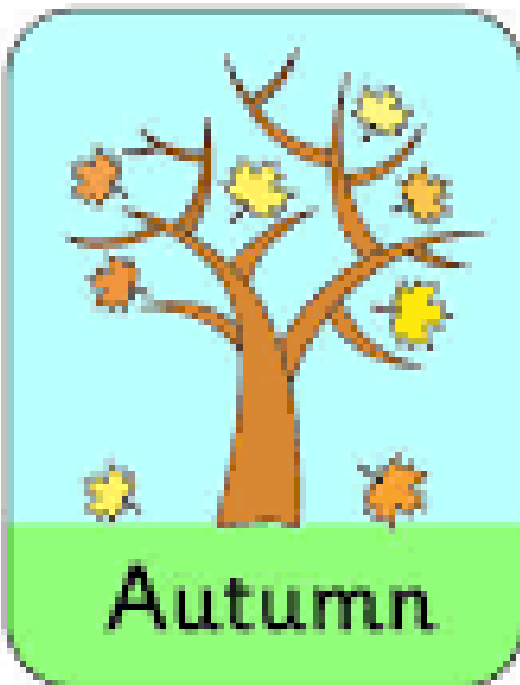
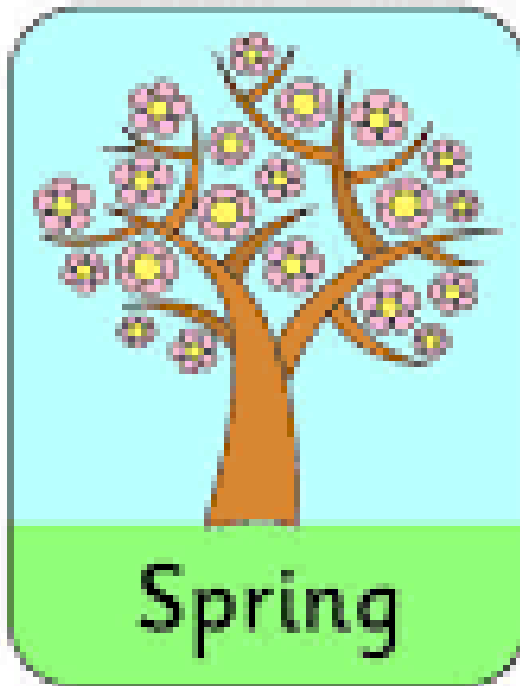
Black

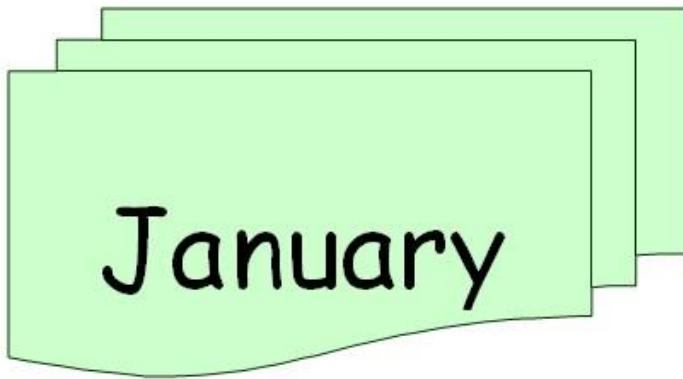
Yellow

Green

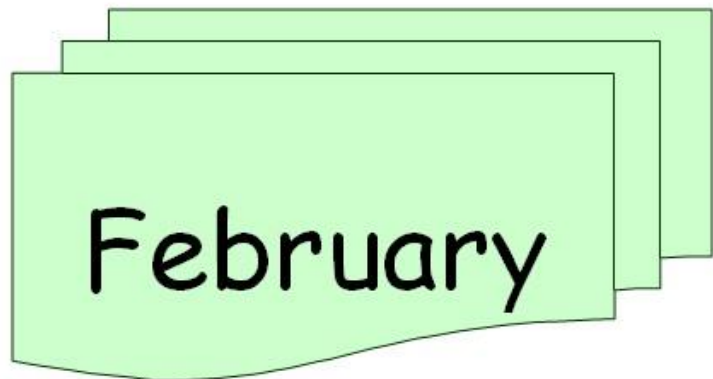
Blue

The Four Seasons

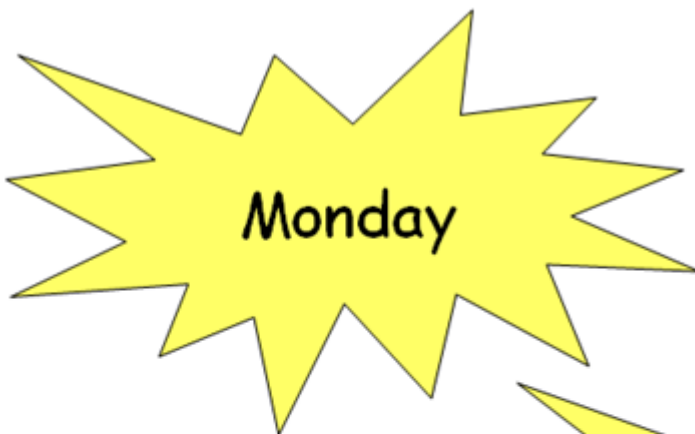

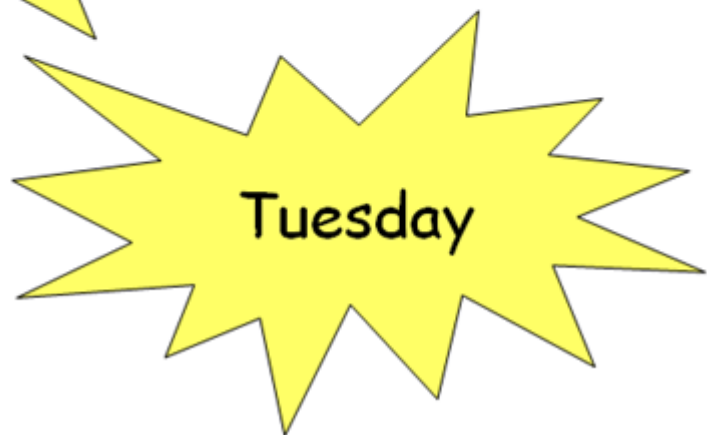
January

February

Monday

Tuesday

Работни листове и материали
за работа при деца с дислексия по човекът и природата в 5. клас
и химия и ООС - 9. клас

Павлина Попова, старши учител по химия и ООС
в СУ „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Хасково

При децата с дислексия трябва да се прилага изключително персонален подход.

- Учебният процес и практика трябва да бъдат абсолютно ясни.
- Необходимо е да разберат защо и как, за да могат да го научат.
- Учат се от преживяното, а не от чуто.
- Затрудняват се да научат или да прилагат правила или обобщения – учат от общото към конкретното.
- Осезаемо обучение и обучение с помощта на цвят, хумор, истории с образи се оказват изключително полезни.
- Необходимо е да се вижда „цялата картина“, преди да изучат отделните стъпки или детайли.

Упражнения:

1. Работа с цветни картончета, на които са написани формули. На гърба е записано наименованието (хартията е негланцирана с жълт или син цвят, помага за по-лесно разпознаване на написаното). Подходящо за работа с деца в 7 и 8 клас, при изучаване на химични знаци и формули.
2. На работен лист са написани формулите на мрежа с точки, при правилно свързване се получава учената формула. Подходящо за работа с деца след 7 клас, при изучаване на структурни формули, както и по математика за чертане на различни геометрични фигури.
3. Повторения на думи – всяко дете казва по един пример, следващото продължава.
Например при изучаване на хомоложни редове по Органична химия в 9 клас, първото дете казва: метан, седящото до него: етан, третото : пропан и т.н. Повторението на глас от всички деца помага за по-лесното запомняне.
4. Разпознаване на дума, формула, число – в горната част в каре на работен лист са записани с ясен шрифт 4 думи (основни понятия, които се изучават в момента). Следва текст „Оградете думата, която разпознавате“ и 4 реда с изброени думи на разстояние. Детето огражда намерената дума. Подходящо за работа по Човекът и природата в 5 и 6 клас при изучаване на природни явления.

5. клас. Човекът и природата, Топлинни явления, обобщение.

Упътване (1)

На всяка от шесте думи под таблото съответства едно определение в таблото. Оградете тази цифра, която отговаря на определението, както е показано в примера.

А
табло

веществата преминават от течно в твърдо състояние 1	преминаване на веществата от течно в газообразно състояние 2	изпарение във вид на мехурчета от целия обем на течността 3
преминаването на едно вещество от газ в течност 4	веществата преминават от твърдо в течно състояние 5	пренасянето на топлина от по-топли към по-студени части на едно тяло 6
пренасяне на топлина между телата 7	пренасяне на топлина от движението на течност или газ 8	твърдо, течно, газообразно 9

топене 1 2 3 4 5
6 7 8 9

втечняване 1 2 3 4 5
6 7 8 9

кипене 1 2 3 4 5
6 7 8 9

конвекция 1 2 3 4 5
6 7 8 9

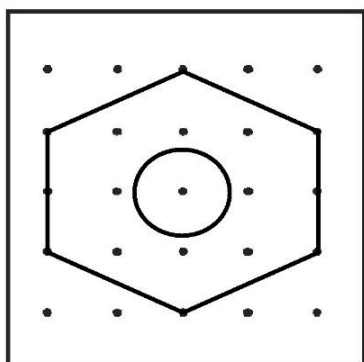
агрегатни състояния 1 2 3 4 5
6 7 8 9

топлообмен 1 2 3 4 5
6 7 8 9

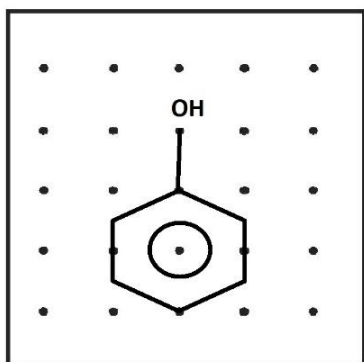
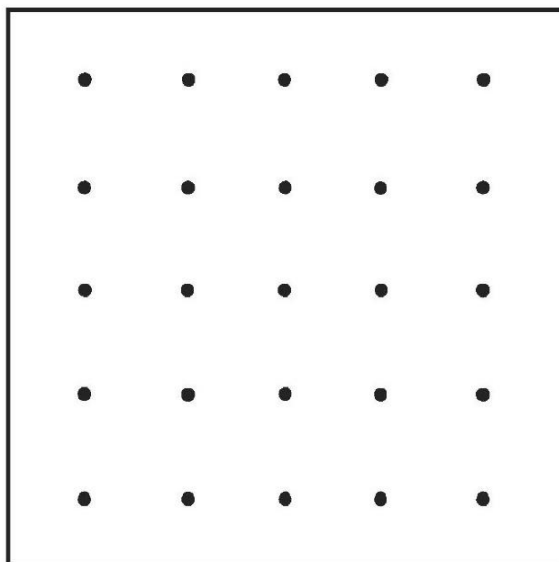
9. клас. Химия и ООС, към уроците за бензен и фенол

Прерисувайте всяка една от фигурите в празната мрежа до нея, като свързват точките и следват зададената форма в образца.

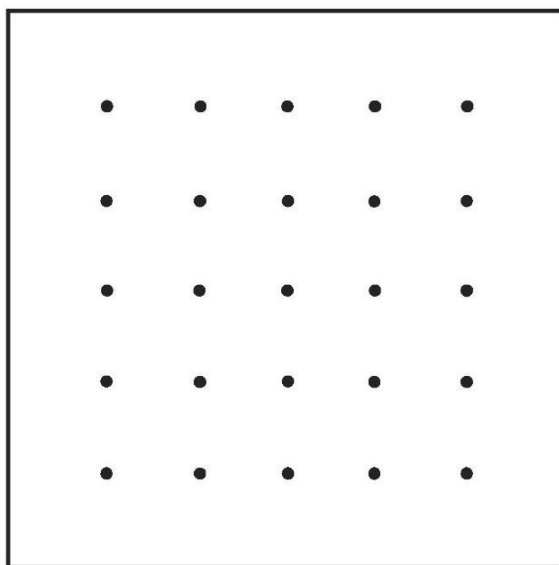
Образец

Упражнение

1

**Представяне на „Колело на сричките“ – помагало за работа с деца
с дислексия в начален етап на обучението
(от ПДГ до 4 клас)**

Антоанета Андонова – старши учител в ПДГ

Йорданка Дикова – главен начален учител

в СУ “Св. Паисий Хилендарски“, гр. Хасково

Наблюдавани особености на дислексията в обучителните и поведенчески дейности на ученика:

- Затрудняване при подреждане на букви в срички;
- Невъзможност за смислово подреждане на думи в изречение;
- Честа размяна на местата на буквите в думата и съответно на думите в изречението;
- Нарушена последователност на изговаряне на звуковете в сричката;
- Затрудняване при правилно изписване на отделните езикови единици- сричка, дума, изречение;
- Затрудняване при обработка, съхранение и възстановяване на информация от езиков характер.

Посочените специфични затруднения водят до поведенчески трудности и невъзможност за приобщаване на детето към класа. То изпитва неувереност и колебание да се включи в урочната работа, наравно с другите. Затрудненията при работа с езиковите единици – сричка, дума и изречение, предизвикват у малкия ученик нежелание и го отблъскват от учебната дейност като цяло.

Преодоляване на част от посочените обучителни затруднения може да се постигне чрез описаното практическо помагало. То успешно може да се използва през буквения период на оgramотвяването в първи клас и ситуациите по български език в подготвителна група. Предоставя се възможност за индивидуална работа с детето; за представяне на езиковата единица „сричка“ по един опростен и достъпен за възприемане начин.

Колело на сричките

Помагало за:

- Разпознаване и прочит на сричка;
- Свързване на срички в дума;
- Образуване на срички от различни звукове.

Описание на помагалото:

На кръгла форма с две обособени зони (малък и голям кръг) са записани различни езикови единици – букви или срички. Информацията, нанесена на колелото зависи от нивото на успеваемост на детето.

Вариант 1: Колело с букви – настоящото помагало съдържа буквите на гласни и съгласни звукове. Целта е чрез промяна на положението на дадена буква, да се образува сричка със звука, до чиято буква е поставена първата такава. Първоначално сричкообразуването се подпомага с еднакво оцветяване на зоните от двата кръга, които образуват срички. Използва се разновидност за отворени и затворени срички.

Вариант 2 : Колело със срички – този вариант е с по-висока сложност на езиковото съдържание, записано на него. Чрез различни комбинации от сричка и букви и от двата кръга, се образуват нови такива.

Учителят работи с този вариант на помагалото, който е подходящ и съответстващ на нуждите на обучаваното дете.

Алгоритъм на работа:

На всяка част от малкия кръг цветовете съответстват на част от големия кръг. Първоначално учителят напасва едноцветните части на различните зони, за да се образува сричката; постепенно това извършва детето. Променяйки мястото на различните части, то образува сричка. Прочита я многократно и продължава преместването на частите от кръговете, за да образува нова сричка. Чрез занимателно-игрови елементи в работата се постига добър обучителен ефект.

Многократното повторение на упражнението води до частично запомняне на сричките като езикови единици. На лице е възможност за пренасяне на вече изучени модели на четене на срички от детето, в нова за него ситуация.

Последователно се усложняват и се надграждат ситуациите, според индивидуалните възможности на детето и усвоените от него ключови езикови компетентности.

Представяне на „Математическо прозорче“ – помагало за работа с деца с Дискалкулия в начален етап на обучението

(от ПДГ до 4 клас)

Антоанета Андонова – старши учител в ПДГ

Йорданка Дикова – главен начален учител

в СУ “Св. Паисий Хилендарски“, гр. Хасково

Наблюдавани особености на дискалкулията в учебните и поведенчески дейности на ученика:

- Засяга умението на детето да разбира числа и да учи математически факти;
- Невъзможност да свърже и отъждестви числото с неговото наименование;
- Трудност при броене на числа в прав ред и невъзможност на броене на числа в обратен ред;
- Засяга умението за построяване на редица от числа във възходящ или низходящ ред;
- Трудност при произнасянето на числа със сложни съставни наименования (единадесет, шестнадесет и т.н.)

Посочените специфични затруднения водят до поведенчески трудности и невъзможност за приобщаване на детето към класа. То изпитва неувереност и колебание да се включи в урочната работа, наравно с другите. Затрудненията при работа с математическите данни предизвикват у малкия ученик нежелание и го отблъскват от учебната дейност като цяло.

Предложеното практическо помагало дава възможност за индивидуална работа с детето. За представяне на математическите данни по един опростен и достъпен начин за възприемане.

Математическо прозорче

Помагало за:

- разпознаване и прочит на едноцифрено или двуцифрено число ;
- извършване на действията събиране и изваждане на числата до 20 ;
- използва се при деца с учебни затруднения по математика в подготвителна група и 1 и 2 клас.

Описание на помагалото:

То представлява разноцветен правоъгълник с прозорче в средата. Информацията, записана върху прозорчето, зависи от степента на усвоени умения и от математическите данни, които в момента усвоява детето. Учителят работи с този вариант на помагалото, който е подходящ и съответстващ на нуждите на обучаваното дете.

Вариант А: *Прозорче за числа* – чрез него се дава възможност детето да види числото, да прочете неговото наименование и да ги свърже. Например: $\boxed{8} - \boxed{\text{осем}}$

Вариант Б: *Прозорче за действия с числа* – чрез него се подпомага детето да извърши действията събиране и изваждане с числата до 20 : $\boxed{3} \quad \boxed{+4} \quad \boxed{7}$

Математическото прозорче има две неподвижни страни. Между тях се поставя подвижна част, върху която са изписани числа или знаци и числа /според варианта, които учителят използва/.

Алгоритъм на работа:

Когато премества подвижната част на прозорчето, пред детето се показва число. Неговото наименование е изписано някъде встрани на неподвижните части. Целта е детето да постави числото в такава позиция, че то да се намира до своето наименование. В началния етап на упражнението може да се подпомогне разпознаването с еднакви на цвят полета на числото и за неговото наименование. Детето изговаря наименованието и показва числото. Следва повторение в обратен ред: първо показва числото, след това изговаря наименованието му.

Многократното повторение на упражнението води до частично запомняне на математически данни и пренасяне на вече изучени модели на четене на числа от детето, в нова ситуация. Лентите на прозорчето се допълват от учителя при констатирано ниво на усвоено умение. След определен период от време се актуализират усвоените знания, като на детето се дават прозорчета, с които то е работило. Очакванията са, че детето с лекота ще борава с вече отработени и познати модели от математически данни. Последователно се усложняват и се надграждат ситуациите, според индивидуалните възможности на детето и усвоените от него ключови математически компетентности.

Дислексия

*Красимира Минкова, старши начален учител
в СУ “Св. Паисий Хилендарски“*

При децата с дислексия напредък не може да се постигне, ако им се преподава по традиционните методи. Това са деца, които се нуждаят от специфични и индивидуално ориентирани подходи.

За преодоляването на тези трудности е необходима работа за подобряване на вниманието, както и подобряване на сетивните възприятия чрез целенасочен тренинг. За целта могат да се използват **игри** – лото, мемори, карти по двойки, домино, „открий разликите“, „четвъртият е излишен“, пъзели, сюжетни картини с недовършени или липсващи детайли и други.

Изписване на букви в пясък, във въздуха, върху кожата; конструиране с клечки, пластилин; апликиране.

Игра „Четвърто излишно“

Пример: Казваме на детето поредица от думи: влак, самолет, параход, птица, автомобил. Задачата е да се определи излишната дума.

Четенето с мотивация

Картини с етикети; три картини – дума (покажи картината, която отговаря на написаната дума);

Три думи - картина (покажи думата, която отговаря на картината);

Домино ”Картина – дума” (изрежи плочките на доминото и играй);

Четири думи – картина (покажи думата, която отговаря на картината); четири думи – картина (действие). Покажи думата, която отговаря на действието. Аналогии с картини и думи (свържи картините с думите, които се съчетават с тях);

Четене на прости изречения с картинна опора:

- разбиране на изречения с картинен контекст (покажи картината, която съответства на изречението;

- свържи изреченията с подходящите картини;

- кое изречение отговаря на картината.

Могат да се използват различни **символи** за обозначаване на отделните **предмети**, да се използват **любимите цветове, животни или герои** за разпознаване и запомняне на последователността на предметите, да се използва „умно тефтерче”, в което да е записана информацията, която детето най-

често забравя или пропуска. За тази цел е добре да използваме тефтерче със **страници в различни цветове**. Определяме на коя страница какви задачи ще си записва.

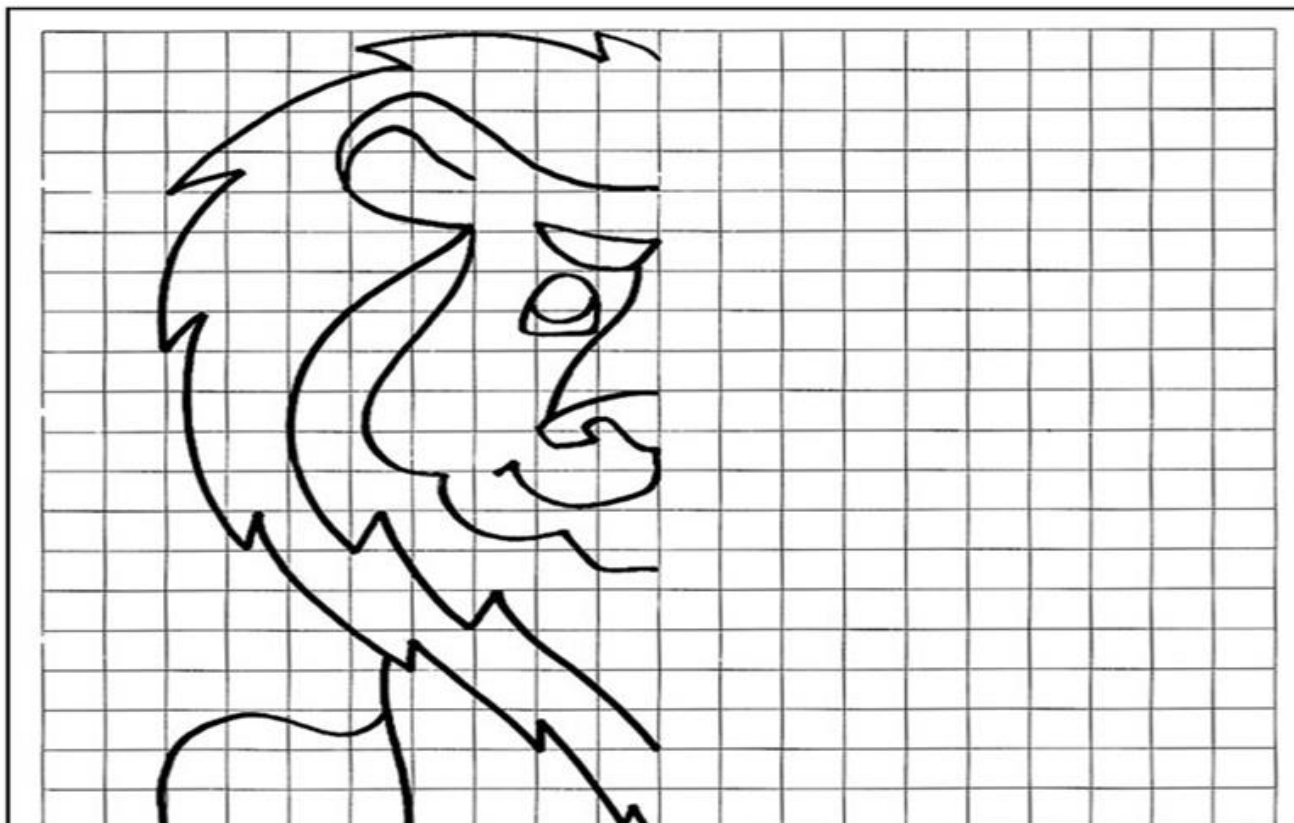
Пример: Ако тефтерчето е в **три цвята: жълт, розов, зелен**, може да определим страниците със жълт цвят за домашни задачи, страниците с розов цвят за интересни неща и срещи с приятели, на зелените страници да се записва информация за родителите. Може да подкрепим запомнянето на цветовете и темата на записаното със **стикери с любими герои, животни, предмети**. Ако се обърне внимание върху това в коя част от деня детето е най-концентрирано, неговите предпочитания за начин на учене и продължителност на трайното внимание, ще можем да организираме пълноценно деня и да съкратим продължителните непродуктивни часове за подготовка на домашните задачи.

За по-лесното разпознаване и комплектоване на **учебници и тетрадки** може да се използва **цветна хартия** или **готови цветни облекла**. Украсените тетрадки и учебници носят положителна емоция на детето и го стимулират да ги пази чисти и здрави. Използваме светли цветове и весели картинки. Винаги се допитваме до предпочитания цвят от детето. **Уроците** за деня биха били по-лесно откриваеми със **знаци и маркирани с цветни лентички**.

Пример: Човек възприема **червеният цвят** като символ на нещо важно, нещо, което не трябва да се забрави. Може да се изработи **книгоразделител в червен цвят** или преобладаващ червен цвят, с който да отбелязвате **страниците с домашна работа**.

Игри за внимание

- Дорисуване елементите на лицето или други детайли.

- Довършване на букви, цифри и форми – ламинирани или подобни на магическите карти хартии върху, които се пише, рисува и след това се търка или хартиени листи.

Р	∧	┣	Л	┌
з	∩	Ь	У	└
Д	└	Щ	>	┐
Ј		1	└	○

М	┆	Е	└	┌
<	∨	┣	└	┌
Д	┌	└	Р	Щ
└	└	┌	∩	└

≡	V	IO	ξ	∩
∩	A	∩	∩	/
∩	∩	∩	∩	∩
[∩	∩	∩	A

A	∩	∩	∩	∩
ξ	∩	∩	∩	∩
∩	F	V	V	g
∩	∩	∩	∩	∩

z	u	z	o	b
x	e	ö	v	f
g	c	g	d	t
r	l	q	c	h

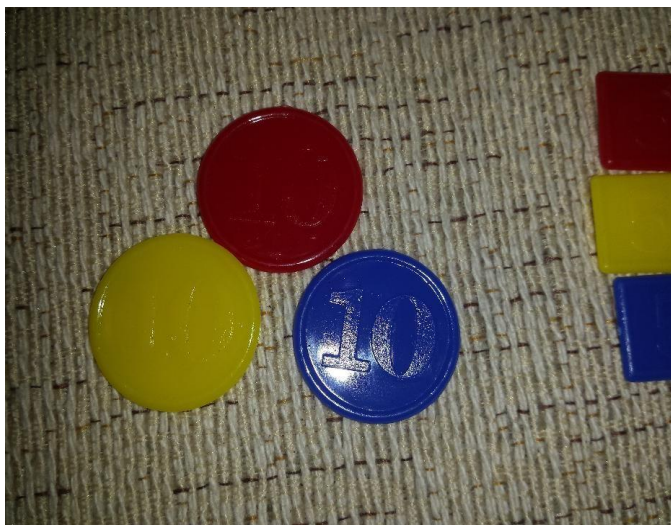
z	h	z	u	u
p	r	i	c	z
j	d	v	z	e
z	h	c	h	z

<i>л</i>	□	2	Е	<i>л'</i>
Д	<i>g</i>	∧	2	<i>л</i>
2	∧	└	└	∩
У	<i>b</i>	<i>d</i>		<i>л</i>
Г	<i>n</i>	∩	∩	2
Н	<i>л</i>	Б	∩	<i>b</i>

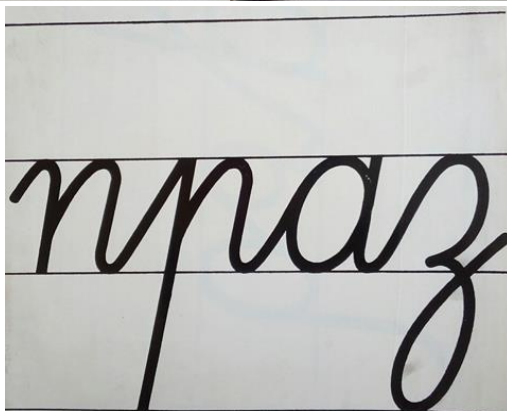
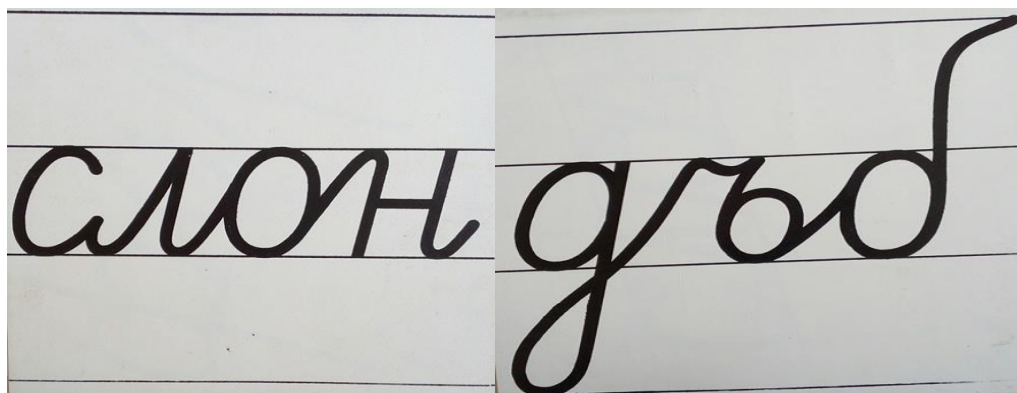
О	Г	<i>л</i>	<i>b</i>	2
<i>g</i>	Г	<i>л</i>	2	<i>л</i>
2	5	Г	Г	Д
∩	∩		≡	∩
10	У	<i>л</i>	∩	Г
∩	Г	Г	3	Г

Развитие на анализа на изречения

- Избор на жетони, съответстващи на количеството думи в изречението – цветни жетони.

- Изписва се дума и се дават разбъркани букви, а детето трябва да намери тези, с които се пише същата дума – пластмасови букви.

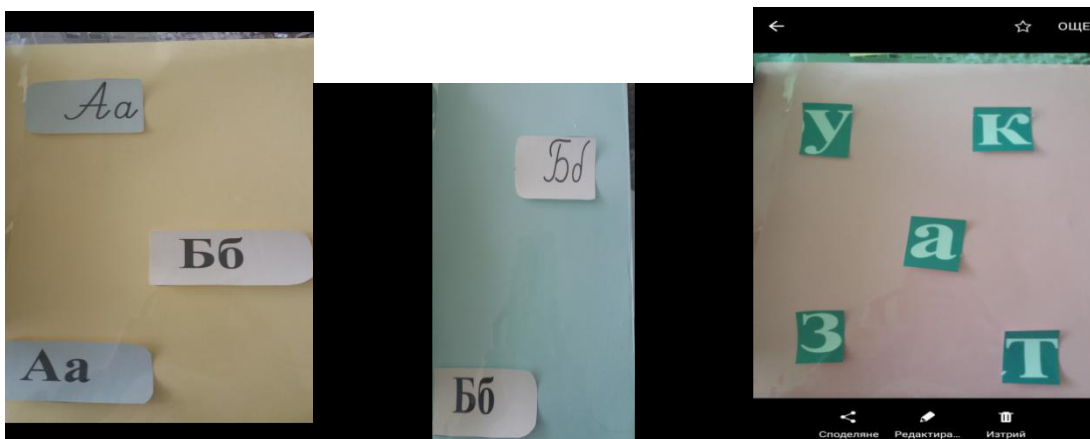

Помощни средства при ограмотяването на ученици с дислексия в начален етап

Петя Делчева – старши начален учител в СУ“Св. Паисий Хилендарски“, гр. Хасково

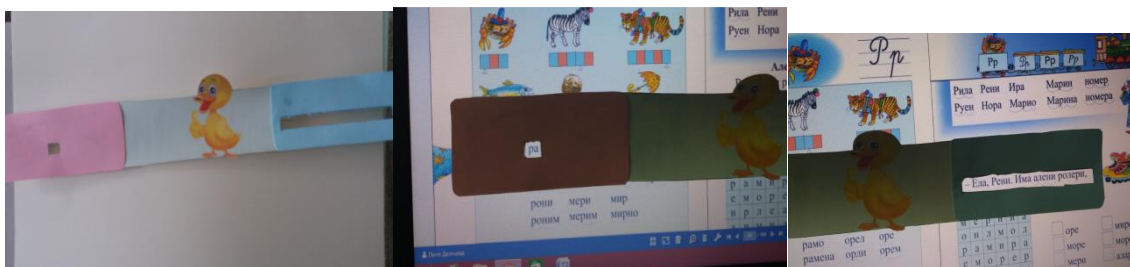
1. ”Цветен прозорец”

Това е метод, който се използва за дислексии. Работи се с цветните листове, които помагат един дислексик да се ориентира по-добре при четене и изучаване на буквите.

Необходими материали: цветен ламинат и бели листове или цветни листове с бяло фолио.

2. ”Четивна линейка”

Чрез тази линейка четенето за децата с дислексия се осъществява по-лесно.

Необходими материали: цветни картони и ламинирани на линейката.